

Fondateur :
Avedis Alexanian
Հիմնադիր՝
Անտոն Ալիքսանյան

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՐԿԼԵՋՈՒ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ • 49-ՐԴ ՏԱՐԻ • ՆՈՐ ԵԱՐԲ ԹԻԻ 450 – ԵԱԲԱԹ, 28 ՅՈՒՆԻՍ 2008

1er mars : quatre mois après

La date du 1er mars 2008 restera gravée dans l'Histoire arménienne comme celle de l'ignominie. Pour la première fois en 17 ans d'indépendance, les forces de sécurité, dont le devoir est de protéger le peuple, tournaient les armes contre lui. Trois mois sont passés. Cet acte, qui a fait l'étonnement de tous les médias du monde, qui a accablé la Diaspora plus que ne l'aurait fait une défaite, qui a désespéré un peu plus une population aux espoirs si ténus, cet acte donc, a-t-il, tel un électrochoc, modifié le cours des choses ? Du 7 au 12 mai 2008, une délégation d'avocats de l'AJAFA¹ s'est rendue à Erevan, encouragée en cela par le Bâtonnier du Barreau de Paris, Me Charrière-Bournazel, afin d'observer si les règles élémentaires de la justice arménienne étaient respectées. Le rapport, rendu public le 16 mai, est, hélas, accablant.

Welcome in Zimbabwe !

A la date de leur mission, le nombre de personnes incarcérées à la suite des événements du 1er mars avoisinait la centaine. (Il semblerait que ce nombre ait diminué depuis.) La première constatation que tirent les avocats français est que les règles élémentaires de la procédure judiciaire ont été systématiquement violées, en particulier lorsqu'il s'agissait de personnalités politiques en vue. Deux députés d'opposition, par exemple, ont été ainsi arrêtés dans des conditions de brutalité inouïe et incarcérés en dépit de toutes les règles alors qu'ils bénéficiaient de l'immunité parlementaire. De la même façon, après avoir déclaré publiquement que le comptage des voix aux élections devait se faire selon la loi, car il y avait eu fraude, le vice-procureur de la République se trouve rossé par une quarantaine d'hommes cagoulés et armés, qui se trouvent être les forces de police, qui l'incarcèrent sans qu'aucun délit ne lui soit notifié. Autre exemple détaillé par les avocats, celui d'Alexandre Arzoumanian, ancien ministre des Affaires étrangères et partisan de Levon Ter-Petrossian : incarcéré aux lendemains du 1er mars au titre de blanchiment d'argent sale (il aurait reçu quelques milliers de dollars d'un ami au titre d'une aide amicale), il n'a toujours pas rencontré un juge. A noter que voir des opposants emprisonnés pour blanchiment d'argent sale par des gouvernants dont chacun connaît la probité exemplaire, ne manque pas de sel. Ainsi en va-t-il, trois mois après, des dizaines d'opposants politiques en Arménie dont les droits ressemblent comme deux gouttes d'eau à ceux en vigueur au Congo ex-belge ou au Zimbabwe.

"Puisque le peuple vote contre le gouvernement, il faut dissoudre le peuple"

arrêté en le prenant pour le député d'opposition Sassoun Mikaelian, auquel il ressemble. Encore heureux qu'il n'ait pas ressemblé à Ter Petrossian. Comme quoi, en Arménie, la liberté passe aussi par la chirurgie esthétique.

Tout aussi tristement loufoque, l'arrestation d'Archag Banouchian, vice-directeur du Matenadaran, la bibliothèque des manuscrits arméniens. Il est inculpé pour dégradation et destruction de biens, lui le conservateur de musée... et de « distribution de pots-de-vin » ! En provenance sans doute des pourboires colossaux récoltés auprès des touristes ! Le Matenadaran ne cachera-t-il pas, par hasard, les armes de destruction massive de l'opposition ?

Autre phénomène nouveau en Arménie, l'arme du dernier recours : les grèves de la faim qui perlent un peu partout. Pour illustrer l'extrémité de la situation, ce citoyen belge, Luc Vandevale, entrepreneur en bâtiment résidant à Erevan, qui a entamé, à son tour, une grève de la faim en signe de solidarité avec « les prisonniers politiques en Arménie ».

Dissoudre le peuple

Le rapport sans parti pris et sans complaisance de l'AJAFA trace exactement le portrait de l'après 1er mars. Mais les avocats français ne sont pas les seuls à avoir tiré la sonnette d'alarme. Déjà, dans un communiqué publié le 17 avril, l'Assemblée Parlementaire du Conseil de l'Europe, l'APCE² a demandé « l'ouverture immédiate d'une enquête indépendante sur les événements du 1er mars (qui se sont soldés par dix morts et deux cents blessés), la libération urgente des personnes détenues sur la base d'accusations apparemment fantaisistes, et politiquement motivées, ainsi que l'abrogation des amendements récemment adoptés par l'Assemblée nationale, à la loi relative à la tenue de réunions, assemblées, rassemblements et manifestations avec effet immédiat. Tant que ces conditions ne sont pas remplies et qu'un dialogue franc sur les réformes mentionnées n'est pas sérieusement engagé, « la crédibilité de l'Arménie en tant que membre du Conseil de l'Europe est mise en cause. » En clair, le droit de vote de l'Arménie risque d'être suspendu.

Quelle logique suit le nouveau gouvernement ? Quelle est sa politique de réconciliation nationale et d'unité du peuple autour de lui ? A entendre, jour après jour, la longue litanie des arrestations et des incarcérations arbitraires, l'on croit entendre la fameuse boutade de Bertold Brecht : « Puisque le peuple vote contre le gouvernement, il faut dissoudre le peuple ».

René Dzagoyan ◀

1. Association Française des Avocats et Juristes Arméniens
2. Le rapport est consultable sur le site <http://armenews.com>

Politique 2

Le parc d'Artsakh à Vanadzor

Vente d'un domaine public à une entreprise commerciale russe

5

Սպասուած Նախաձեռնութիւն Մը

5

Արեւմտահայերէնը եւ Ներկայ Հայրենիքը

6

Վահրամ Փափազեան

Peinture 10

Aquarelle : exposition et plein air
au Musée d'Orsay

Théâtre 11

Jules César
de Shakespeare
au Théâtre 14

Musique 12

Le Révérend Père Komitas

Le parc d'Artsakh à Vanadzor

Vente d'un domaine public à une entreprise commerciale russe

Jusqu'ici le Parc d'Artsakh à Vanadzor (anciennement Kirovakan) représentait pour ses habitants le symbole de la libération et de l'indépendance du Karabagh. Bientôt, cette partie du centre de la ville sera transformée en un parc de loisir avec des salles de cinéma.

Cela commence en 2005, La municipalité recevait une offre d'achat de la part de la société Cinema Moscow Ltd. L'année suivante, la moitié du parc de Vanadzor (soit environ 5 000 m²) était vendue à cette firme (qui appartient à la Paradise Company).

« Pourquoi le parc d'Artsakh ? » se demandaient les habitants de la ville en apprenant la nouvelle de la vente. Ils n'avaient pas oublié la destination initiale de ce parc.

En effet, le parc d'Artsakh figure sur la liste des monuments protégés faisant référence à la culture et à l'histoire de l'Arménie. Depuis les années 80, c'est un monument d'importance locale et régionale.

La liste officielle rapporte que des marches de soutien pour la libération du Karabagh et pour l'indépendance de l'Arménie étaient parties d'ici.

Les citoyens de l'ancienne République Soviétique d'Arménie utilisaient l'espace du parc pour réclamer l'indépendance et la réunification du Karabagh avec l'Arménie. D'ici partirent également pour le cimetière les dépouilles de sept soldats originaires de la ville tombés durant la guerre du Karabagh. Les marches pour la liberté y avaient d'ailleurs lieu jusqu'à l'année dernière, car le parc servait aussi de plateforme pour les manifestations des partis d'opposition au gouvernement.

Un lieu de mémoire sacrifié au loisir

Quoiqu'il en soit, le maire de Vanadzor, Samuel Tarpinian, n'a tenu aucun compte des demandes des habitants de la ville qui estiment que le parc doit être conservé dans son état comme symbole de la guerre du Karabagh. Le terrain fut finalement vendu aux enchères

en 2006 pour la somme dérisoire de 1 441 000 drams (environ 40 000 \$).

Le seul participant à cette vente aux enchères (!) était le représentant de la société Cinema Moscow Ltd. Ce fait n'a pas été connu de la plupart des habitants de la ville ni des responsables de la conservation des monuments.

Hratchik Maroukian, chercheur à Lori, travaillant pour les services du Conservatoire d'environnements historiques déclare : « Ce parc est une part de l'histoire du Mouvement du Karabagh et tire de ce fait son importance historique. Construire ici un cinéma voudra dire que l'on travaille sur l'histoire du cinéma. C'est un déni du Mouvement à l'origine du parc. »

L'avocat **Garen Toumanian**, membre de la Chambre des Juristes d'Arménie, affirme que « cette vente viole à la fois la Constitution, le Code Foncier et la Loi sur la conservation et l'utilisation des monuments immobiliers concernant l'histoire et la culture de l'environnement ».

Le parc fut vendu sur la seule décision du Maire sans l'approbation du conseil municipal. Pourtant, les

règles de la Constitution traitant de l'administration autonome municipale prévoient que le pouvoir des municipalités se partage entre le Maire et le Conseil Municipal.

« Sans l'approbation par le conseil municipal, la décision du maire est anticonstitutionnelle » a déclaré l'avocat. Il ajoute que selon l'article 60 du Code Foncier, la propriété publique ayant une valeur historique et culturelle ne peut être privatisée,

En outre, Maître Toumanian qualifie la construction d'un cinéma sur cette propriété publique comme un changement de destination de l'objet initial. Car, même si la loi permet une utilisation du monument et du terrain environnant, elle exige que son caractère et sa destination d'origine soient préservés.

En effet, l'article 38 de la Loi sur la conservation et l'utilisation des monuments historiques et culturels immobiliers ainsi que leur environnement stipule que « l'utilisation de ces monuments à des fins économiques et autres est autorisée si l'usage est conforme à leur caractère, n'endommage pas la sécurité de ces monuments, ne pervertit pas leur valeur historique, scientifique ou artistique ».

Armen Geryan, le directeur du département pour la conservation de l'environnement historique de la province de Lori ne considère pas que la vente du parc soit illégale. Il déclare que cette vente a reçu l'autorisation du gouvernement.

Tigran Papanian, directeur des services d'architect-

ture et d'urbanisme de Vanadzor justifie ce transfert d'un monument local public vers une entreprise privée par la nécessité d'installer un cinéma moderne dans la ville. (Comme s'il n'y avait pas d'autre emplacement dans cette région dépeuplée pour construire un cinéma)

Il n'y a pas de cinéma à Vanadzor. Le « Cinéma d'Erevan » qui fonctionnait ici aux temps de l'Arménie Soviétique n'existe plus. Les amateurs du 7e art à Vanadzor se contentent actuellement des salles de projection à la Maison de la Culture

Norayr Azadian, directeur délégué de Moscow Cinema, déclare que l'achat du terrain est plus profitable et plus sûr pour son entreprise que la simple location.

Les plans du bâtiment sont prêts. Le futur cinéma offrira un équipement digital ultra-moderne sur deux salles de projection ayant respectivement 250 et 500 places.

Azadian rejette les affirmations qui disent que le parc d'Artsakh est un monument régional. Il affirme que sa compagnie a acheté le terrain selon les voies légales. Le bâtiment du cinéma au centre du parc couvrira 800 m², le reste du terrain sera mis en valeur et amélioré.

Il souligne que le cinéma de Vanadzor sera aussi performant que le Moscow Cinema d'Erevan et que les amateurs auront l'opportunité d'y voir les films étrangers dès leur sortie en Arménie.

Par Naira Bulghadaryan
ArmeniaNow Vanadzor reporter
Traduction : Nati

Demandez notre brochure Arménie 2008

Séjour à la carte
Circuits accompagnés
Location de Voiture
Extension Kharabagh

SABERATOURS

Le spécialiste du voyage en Arménie

SABERATOURS
11, rue des Pyramides 75001 Paris
Tél : 01 42 61 51 13 – Fax : 01 42 61 94 53
armenie@saberatours.fr

SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté 69003 Lyon
Tél : 04 78 60 13 66 – Fax : 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

WASTEELS
67, La Canebière 13001 Marseille
Tél : 04 95 09 30 60 – Fax : 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

« L'Arménie peut vaincre et assurer la paix à son peuple... »

Lors de sa rencontre avec les professeurs et les étudiants de l'université de l'Agriculture d'Arménie, **Seyran Ohanian** a déclaré :

« Actuellement il n'y a aucun signe annonciateur d'une possible reprise des hostilités au Karabagh. Néanmoins l'Arménie doit se tenir prête en permanence. Elle met ses efforts au service d'un règlement pacifique. Aujourd'hui nous vivons dans les conditions de ni guerre, ni paix car l'accord de paix avec l'Azerbaïdjan fait défaut. Grâce à la modernisation de sa technique militaire et de son armement, l'Arménie maintient l'équilibre des forces dans la région. Bien que l'Arménie et l'Azerbaïdjan aient des capacités financières différentes, cela ne doit pas faire peur, puisque c'était pareil pendant les années 1992-1993. Et pourtant l'Arménie a vaincu et assuré la paix. »

Événements du 1er mars (suite)

Grâce à la surveillance vidéo, trois hommes, connus des services de police, ont été condamnés à de lourdes peines de prison pour avoir pillé un magasin à Erevan lors des heurts entre protestataires de l'opposition et la police, le 1er mars dernier.

Besoin de psychologues

Le ministre arménien de la Défense nationale **Seyran Ohanian**, en visite à l'université de pédagogie, a rencontré la direction de l'université et les étudiants du département de psychologie militaire pour leur rappeler l'importance du rôle pédagogique de l'éducation pour les commandants de l'armée arménienne. Il a indiqué également que les diplômés du département recevraient un rang militaire correspondant au rang de commandant et que beaucoup d'entre eux seraient invités à travailler dans les structures du ministère.

Jirayr Safilian retrouve la liberté

L'enthousiasme était grand pour accueillir la libération d'un des héros de la bataille de Chouchi, le commandant **Jirayr Sefilian** qui avait été emprisonné pour s'être rangé au côté de **Levon Ter Petrossian**. Dès sa sortie de la prison de **Vardashen**, il a déclaré que le combat se poursuivrait jusqu'à la libération de tous les détenus politiques. Ses amis ont procédé à un lâcher de pigeons pour célébrer l'événement puis se sont dirigés vers **Yerablour** (le Panthéon des héros) en chantant des chants patriotiques, et se recueillir sur les tombes des héros arméniens. Ses partisans ont pu constater que l'emprisonnement n'avait pas altéré sa pugnacité, **J. Sefilian** exprima l'espoir de rencontrer prochainement l'ex-président **Ter Petrossian**.

La Francophonie fait sa rentrée dans les écoles d'Artik

Dans le cadre du pacte d'amitié et de solidarité qui unit les communes d'Artik (Arménie) et de Vaulx-en-Velin, et suite à l'opération « Donnons-leur une classe », proposée par le Fonds Arménien de France, la commune de Vaulx-en-Velin s'est engagée à équiper les sept écoles d'Artik en exigeant pour chacune, l'ouverture d'une classe de français, aux fins de développer la francophonie dans cette région du Chirak.

Dès lors, la commune de Vaulx-en-Velin, l'UCFAF et le Fonds Arménien de France qui, notamment, a contacté **Guy Bonhomme**, président du Groupement des Retraités Educateurs sans Frontières, ont, à travers une collaboration solidaire et efficace, œuvré ensemble pour la mise en place d'une classe de français dans chaque école d'Artik.

Ce projet doit également sa concrétisation à l'aide précieuse de **Jacqueline Légée**, membre du Groupement des Retraités Educateurs sans Frontières, avec la fidèle complicité de **Hmayak Abrahamian**, maire d'Artik.

L'opportunité de cette mission est d'autant plus pertinente qu'elle intervient en pleine période de réforme de l'éducation nationale arménienne.

En effet, sous le régime soviétique, chaque école offrait un enseignement unique de la première classe élémentaire à la terminale.

Désormais, à la rentrée scolaire 2008-2009, sera envisagé le démembrement entre école, collège et lycée. En outre, l'apprentissage d'une troisième langue étrangère obligatoire (après le russe et souvent l'anglais ou l'allemand) sera instauré à la rentrée scolaire 2010-2011, ainsi que l'utilisation de méthodes pédagogiques nouvelles.

Le **Chirak** s'avère être la première région cobaye de cette réforme. Seulement, comment pouvait-on établir à la rentrée prochaine à Artik l'enseignement du français en seconde langue, sans congédier les professeurs d'anglais et d'allemand ?

Afin de remédier à cette difficulté, le maire d'Artik, **Hmayak Abrahamian**, a pris la décision d'anticiper la réforme et invité les directeurs des sept écoles d'Artik à proposer le français en troisième langue.

Cinq directeurs se sont ainsi portés volontaires, encore fallait-il trouver un professeur et surtout les livres ! Le persévérant travail de prospection de **Jacqueline Légée**, l'a menée à rencontrer **Valérie Grabskaïa**, méthodiste de français à **Gyumri**, laquelle offrit gratuitement 80 livres de la méthode officielle retenue pour cette mission et qui porte bien son nom : « bon voyage ».

Lydia Mirdjanian ◀

● Décès soudain de **Garen Asrian**, grand maître arménien des échecs, trois fois champion d'Arménie, vainqueur de l'Olympiade d'échecs 2006, classé 92e par la Fédération Mondiale d'échecs ou FIDE. Il avait 28 ans.

● Depuis 2003, l'Arménie a réalisé des progrès considérables pour la réduction du taux de mortalité des enfants et

des bébés. De gros efforts sont encore nécessaires quand on sait que sur 1 000 naissances, vingt et un d'entre eux meurent avant l'âge d'1 an. Les statistiques indiquent que le taux de mortalité des nourrissons est inférieur dans les familles aisées que chez les pauvres et que les zones rurales d'Arménie manquent de personnel qualifié et d'équipement de base pour assurer les soins prénatals et post-natals.

● Un rapport du gouvernement indique que 5 700 000 arméniens vivent en dehors des frontières de l'Arménie répartis comme suit : 2 millions dans la Fédération de Russie, 1,4 million aux Etats-Unis, 460 000 en Géorgie, 450 000 en France.

● Environ 11 000 tonnes de café ont été importées en Arménie l'année dernière. **Seyran Yeritsian**, chef du département marketing au ministère de l'Agriculture, a déclaré qu'environ 4 500 tonnes de café ont été consommé à l'intérieur du pays et que le reste avait été vendu à la Géorgie, l'Ukraine et la Russie.

● En 2007, la consommation moyenne de café par personne a été de 1,4 kg, celle du thé d'environ 100 grammes et celle du sucre 35 kg. L'Arménie a importé 88 000 tonnes de sucre en 2007 contre 57 000 en 2006 et 103 000 tonnes en 2005. Quant à la production nationale, elle est de 3 300 tonnes.

● L'Arménie compte 5 600 vétérans de la Seconde Guerre mondiale. Parmi eux, 4 100 invalides.

Tout le monde il est content...

Rencontre Sarkissian-Aliev à Saint-Petersbourg

Première rencontre entre les présidents arménien et azéri à Saint-Petersbourg en présence de leurs ministres des Affaires étrangères mais aussi des médiateurs internationaux du

Groupe de Minsk. Selon la partie arménienne, cette première a été constructive, chacune des parties ayant présenté son point de vue, à savoir que l'Azerbaïdjan insiste sur la préservation de son intégrité territoriale, alors que l'Arménie défend les intérêts de la république autoproclamée du Karabakh qui, curieusement, n'est pas partie prenante aux négociations. Toutes choses que nous savions déjà.

Même satisfaction du côté des ministres des Affaires étrangères qui ont trouvé des aspects positifs lors de ces premiers

entretiens. Et pour ne pas être de reste, les médiateurs ont exprimé leur satisfaction au point qu'une prochaine rencontre **Aliev-Sarkissian** est envisagée au cours des prochains mois. L'Iran, où vit une puissante communauté azérie, a déclaré être prêt pour une médiation et, soucieux de renforcer ses liens avec l'Azerbaïdjan dans les domaines politique, économique et culturel, ...soutient lui aussi l'intégrité territoriale de l'Azerbaïdjan.

Sarkissian nomme M. Khatchatourian à la tête des douanes

● La purge continue. Le président **Sarkissian** qui avait dénoncé les fonctionnaires des douanes suspectés de s'enrichir illégalement en pénalisant les importateurs qui refusaient de payer des pots-de-vin a désigné **Gagik Khatchatourian** en remplacement d'**Armen Avedissian** au poste de chef des douanes,

● Selon le département des passeports et visas, un millier de ressortissants étrangers ont demandé la double citoyenneté à l'Arménie. Ce sont généralement des originaires arméniens issus de pays à forte concentration arménienne. 188 d'entre eux l'ont déjà obtenue.

EGLISE

Redynamiser l'Eglise, la rendre plus accessible aux fidèles, tel était l'objectif de la conférence de presse organisée pour la première fois par le diocèse de l'Eglise apostolique arménienne de France, jeudi 12 juin, présidée par **Monseigneur Norvan Zakarian**, entouré de membres du conseil diocésain, Contre l'individualisme, la perte de confiance et le désengagement des fidèles, organiser la communication – clé de voûte de la réussite – en utilisant les méthodes modernes : la presse, avec un bulletin périodique, mais surtout la création d'un site Internet. Cette initiative est à saluer. Après plusieurs décennies de ronron et de gâchis, peut-être allons-nous assister au réveil religieux de notre communauté ! Il n'est pas trop tard,

KARABAGH

Le richissime bienfaiteur arméno-russe **Levon Hairabédian** s'est rendu récemment au Karabagh pour y

rencontrer le président Bako Sahakian afin de voir l'avancement des travaux de reconstruction de la ville de Chouchi où il a investi beaucoup d'argent. Ne s'en tenant pas là, il a décidé d'organiser au mois de septembre « un mariage collectif » sans précédent suivi d'un concert, dans le strict respect de la tradition régionale, dont il sera et le financier et le parrain des mariés. Le but de cet événement est d'encourager la croissance démographique. « Il faut que la population arrive à 300 000 et pour cela nous devons aider les jeunes familles ». Message entendu, 550 couples sont déjà inscrits.

Déclaration récurrente et toujours aussi ferme du ministre des Affaires étrangères du Karabagh: « *Sans l'accord du peuple du Karabagh, il n'y aura aucun accord écrit avec l'Azerbaïdjan, Notre indépendance ne se négocie pas comme un objet commercial.* »

Un centre médical régional

Dans une interview avec les journalistes d'Armenpress, le ministre de la Santé Haroutioun Khouchkian a annoncé la mise en place d'un Centre

M é d i c a l Régional dans les 3 à 5 prochaines années, ce qui correspond à une des directives du plan de développement gouvernemental. Selon le ministre, ce Centre devrait traiter les affections cardiovasculaires et comprendrait un service de chirurgie cardiaque et un service de rééducation. Il est également prévu de créer un

service de traitement de la surdité infantile ainsi qu'un département pour la transplantation de cellules souches. Ce dernier projet sera réalisé à l'aide du registre arménien des donneurs de moelle osseuse.

Les cancers sont largement répandus en Arménie comme dans d'autres pays. Ce secteur de la médecine nécessite un investissement national accru en personnel hautement qualifié. Selon le Ministre il est prévu de créer, avec le concours d'une entreprise française, un Centre moderne de médecine nucléaire à l'Institut de Physique d'Erevan. Ainsi pourront être mis en place des Centres de chimiothérapie et de médecine radio-isotope.

Le ministre confirme que dans le domaine de la chirurgie cardiovascu-

laire, les chirurgiens de l'hôpital Nork Marash d'Erevan travaillent avec de très bons résultats depuis bientôt dix ans. De nombreux patients viennent de toute la région du Caucase pour se faire soigner ici.

Par ailleurs, il indique qu'un centre de rééducation pourrait être installé dans la ville de Dilijan qui possède déjà les infrastructures pour le traitement de la tuberculose et le suivi des patients.

Selon le ministre, tous les obstacles pour hisser l'Arménie à la tête des centres hospitaliers régionaux performants sont surmontables. « *Pour l'Arménie ainsi que pour la proche région du Caucase, il faut tout simplement des programmes établis à partir d'analyses statistiques correctes et approfondies.* »

Une molécule qui bloque les cellules cancéreuses

Des chercheurs français du CNRS (Ara G. Hovannessian, Jean-Paul Briand et José Courty) ont mis au point une molécule qui a permis d'obtenir des résultats potentiellement prometteurs dans la lutte contre le cancer.

Ce travail, devait être publié, mercredi 18 juin, sur le site de la revue scientifique PLoS ONE. Dénommée HB-19n cette molécule s'oppose à la fois à la multiplication des cellules cancéreuses et à la formation des vaisseaux qui assurent la croissance des tumeurs.

Les chercheurs disent avoir obtenu une « inhibition significative de la progression de tumeurs, voire même dans plusieurs cas l'éradication des cellules tumorales » sur des souris greffées avec des cellules cancéreuses humaines. C'est la société ImmuPharma qui a obtenu la licence d'exploitation de la molécule.

Le Monde, juin 2008

LA GRANDE SOIREE DE GALA DES ELUS D'ORIGINE ARMENIENNE

organisée par l'UGAB

(Union Générale Arménienne de Bienfaisance)

« *Ce qui nous réunit est plus important que ce qui nous divise* »

Le vendredi 27 juin à 19 h 30, la section marseillaise de l'Union Générale Arménienne de Bienfaisance met à l'honneur les « 34 élus d'origine arménienne » des Bouches-du-Rhône, lors d'un dîner dans les salons de l'Hôtel Pullman Palm Beach – 200, corniche J.F. Kennedy 13008 Marseille, en présence du conseil d'administration de l'UGAB Europe et de son président Monsieur Alexis Govciyan. La soirée sera animée par le violoniste Fabrice Bozouklian.

Le lendemain, samedi 28 juin à 18 h 30, un dépôt de Gerbe aura lieu au Mémorial du Génocide des Arméniens à Beaumont, Esplanade L2 - 2, avenue du 24 avril 1915 – 13012 Marseille.

Réservations & inscriptions auprès de Lucie Kouyoumjian : 06 21 50 39 74 — kys7@wanadoo.fr
Relations Presse : Richard Findykian — 06 09 20 73 86 — terredarmenie@numericable.fr

PHILATÉLIE

Haypost, l'opérateur national de la poste en Arménie, publiera cette année environ 20 nouveaux timbres différents. Une partie des revenus de l'un, tiré à 50 000 exemplaires, sera versé à l'UNICEF. Dans une seconde étape, Haypost éditera 100 000 timbres consacrés aux 29e Jeux

Olympiques.

D'autres timbres verront le jour à l'effigie d'auteurs, chercheurs

et héros nationaux arméniens.

ASSOCIATION ARMÉNIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social: 77, rue La Fayette, 75009 PARIS

Tél. 01 48 78 02 99 - Télécopie 01 42 80 61 45

Email : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :

Montmorency (Val d'Oise) : 01.39.83.20.67

Gonesse (Val d'Oise) : 01.39.85.24.24

Saint Raphaël (Var) : 04.94.19.51.50

En Arménie :

FONDATION FRANCO-ARMÉNIENNE POUR LE DÉVELOPPEMENT

13/3 Khandjian, Erevan, frenchfund@web.am

NBH

L'entretien immobilier

L'hygiène dans le bâtiment

Nettoyage journalier et périodique des locaux industriels et commerciaux
Nettoyage et entretien des parties communes d'immeubles et de bureaux

Nettoyage soigné des baies et portes vitrées

Nettoyage des voilages

Cristallisation des marbres et shampooing moquettes

Lustrage des sols thermoplastiques

Désinfection, désinsectisation, dératisation

Remise en état après chantier

Destruction d'archives

5/7 La Canebière – 13001 Marseille

Tél. 04 91 54 82 52/Fax 04 91 90 19 05

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այսպէս կարելի է արտայայտուիլ այն մամլոյ ասուլիսի մասին, որ կազմակերպուած էր 12 Յունիսին՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Ֆրանսայի Թեմի Թեմակալ Առաջնորդին եւ Թեմական Որհնորդի Դիւանին հրահրով, Առաջնորդարանի սրահին մէջ:

Նախածին մըն է այս, եթէ ոչ ամբողջ ֆրանսահայ գաղութի, բայց գոնէ անոր փարիզեան հատուածի վերջին կէս դարուան պատմութեան մէջ: Մինչ այդ, ամուր կղզանքով եւ ծայր աստիճան հակողութեան ենթակայ անթափանց արկղի մը մէջ կը պահուէին այն ամէն ինչ, որ հաւաքականութեան սեփականութիւնն է, եւ ո՛չ քանի մը անտարբեր կամ պատեհապաշտներու, որոնք ծրարուած հասարակական գործունէութեան պատմունկանով՝ հետապնդեցին լոկ անհատական ակրնկալութեան մտահոգութիւն:

Համոզուած, որ նման պարագաներու անցեալը վերաբարձեւ պիտի նմանի սանդի մէջ ջուր ծեծելու, բայց եւ այնպէս նոյնքան ալ գիտակից, թէ իրերու այդ ընթացքին մէջ պատասխանատուութեան իր բաժինը, ներառեալ մամուլը, ստանձնել պարկեշտութիւն պիտի ըլլայ, աւելի արդիւնաւէտ կը նկատենք մեր Հայեացքը ուղղել դէպի ապագայ օրերուն:

Ուստի, գոհունակութեամբ դիմաւորեցինք մամլոյ ասուլիսը, որ բժախնդրութեամբ եւ լրջօրէն պատրաստած ըլլալու տպաւորութիւնը թողուց Թեմական Որհնորդի Դիւանը, մասնակիցներուն տրամադրութեան տակ ղնելով թղթածրար մըն ալ: Եւ քանի որ որոշուած է յետ այսու թափանցիկ գործունէութիւն ունենայ, պարտք կը սեպենք համայնքին ուշադրութեան յանձնել տոյն թղթածրարին «Հակիրճ պատմագրութիւն մը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Ֆրանսայի Թեմի Կանոնադրութեան կերտումին» խորագրեալ բաժինէն հաստուած մը, զոր կու տանք նոյնութեամբ. «Թեմին զանազան գործունէութեան տեղադրումները, մեծ դժուարութիւններու ենթարկուած են ի մասնակի Գիւտ Սրբազանի պատճառով, որ այլեւս 2007-ի 22 Յունիսէն ի վեր, ոչ մէկ պաշտօն ունի Ֆրանսայի մէջ, որ թեմին գրասենեակը գրաւած պահեց նոր Առաջնորդին ընտրութենէն գրեթէ 7 ամիսի յապաղումով, մինչեւ այս տարուան՝ Յունուար Ուրբաթ 21-ը:

Մինչեւ այսօր, հակառակ իր խոստումներուն, ոչ մէկ թղթածրար փոխանցած է, առանց նկատի ունենալու մնացած կնճոտ գործերը (Հաշիբոֆի կտակը, իր կողմէ ստորագրուած կեղծ Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ Կրթարանի պայմանագրութիւնը, Փարիզի Կրօնական Ընկերակցութեան ոչ պատշաճեցումը Թեմի կանոնագրին, եւ այլն):

Աւելցնենք, որ Տ. Տ. Գարեգին Բ. ստիպեց որ նոր գրասենեակ մը իրեն տրամադրուի, բոլոր դիւրութիւններով, Թեմի Փարիզի նստավայրին մէջ»:

Անշուշտ անտեղի պիտի ըլլայ նորաստեղծ Թեմական Որհնորդին վերագրել որոշ դէպքեր, բայց թղթածրար փոխանցելու դժկամութեան դէմ օրինաւոր եւ ազդեցիկ միջոցներ գոյութիւն ունենալու

են: Գալով, Հայրապետական Կոնգրակով Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան իրաւասութեան սահմաններէն դուրս ձգուած Ֆրանսայի մէջ, այժմու պատուիրակին դեռ գրասենեակ գրաւելուն, այս կացութիւնն ալ մեզի բոլորովին անհեթեթ եւ անընական կը թուի: Մանաւանդ երբ գրասենեակը կը գտնուի Թեմական Առաջնորդարանի համար արդէն անբաւարար շէնքի մը մէջ, եւ մանաւանդ ալ, որ պատուիրակին տեղ տրամադրելու համար Փարիզի Առաջնորդանիստ Մայր Եկեղեցւոյ քահանայ Հայրերը արտաքսուած են իրենց հանապազօրեայ առաքելութեան անհրաժեշտ գրասենեակէն եւ ապաստանած ժամկոչին յատկացուած սենեակը, որ իր կարգին դարձած է անտունի:

Վերադառնալով բուն հարցին, այսինքն պատասխանատու մարմիններու եւ համայնքին միջեւ հաղորդակցութիւն գոյացնելու պատրաստակամութեան, զայն նկատելով առողջ հասարակական կեանքի պարտաւորութիւններու կարեւորագոյններէն մին, կ'ողջունենք գոհունակութեամբ:

Թեմակալ Առաջնորդ Սրբազանին եւ Թեմական Որհնորդի Դիւանի անդամներուն յայտարարութիւններուն մէջ, վարչական եւ տնտեսական-զանձատրային հարցերու լուծում որոնելու աշխատանքէն դուրս, կարեւորութեամբ արձանագրեցինք, թէ հաստատակամօրէն ծրագրուած է կազմել Եկեղեցականաց ժողով մը, եւ որքան անհրաժեշտ կրթական Որհնորդ մը, պատրաստել լսարանի դրութիւն եւ լսարանական յայտագիր, քանի յայտնի կը դառնայ թէ համայնքը դասախօսութիւններու պահանջ կը զգայ: Առաջնորդ Սրբազանը մասնաւորաբար շեշտը դրաւ աւետարանչական աշխատանքով վերահաստատել Եկեղեցւոյ բուն առաքելութիւնը՝ վերջին ժամանակաշրջանին հիմնարկի վերածուած վիճակէն զայն փոխադրել դէպի հաստատութիւն գաղափարին: Բոլորն ալ համակարծիք գտնուեցան, թէ պայմանականօրէն անհրաժեշտ է վերահաստատել խախտուած վստահութիւնը, որպէսզի լուծուին ամէն տեսակի հարցեր:

Ասուլիսի ընթացքին եթէ եղան հարցում կամ արտայայտութիւններ, որոնք նեղ կացութեան մատնելու տպաւորութիւնը տուին, ճիշդ պիտի ըլլար զանոնք, տասնամեակներով լարուած զբաւանակի պատկերով բացատրել, որովհետեւ վրատահ ենք, թէ ներկաները առանց բացառութեան մղուած էին մեր համայնքային կեանքին բնականոն, կենսունակ, առողջ ու թափանցիկ ընթացք տալու մտահոգութեամբ եւ ցանկութեամբ:

Ուրեմն, յաջողութիւն մաղթելով Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Ֆրանսայի Թեմի պատասխանատուներուն, անգամ մը եւս կը հաստատենք, թէ մամուլն ալ պատրաստ է նոյն ճանապարհին իրեն վիճակուած պարտականութեան բաժինը վերցնելու:

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ժողովուրդի մը լեզուն անոր մեծագոյն հարստութիւնն է, անտարակոյս: Ազգի մը միասնականութեան խորհրդանիշն է ան: Հաւաքական յարատեւ միջի արգասիքը: Աւելին: Լեզուն, իր կառոյցով ու ձայնական, հնչական հարաւորութիւններով, ժողովուրդի մը շնորհներուն եւ յատկանիշներուն արտացոլումն է: Ան իր մէջ կը պարփակէ զինք ստեղծող հաւաքականութեան հանձարն ու իմաստութիւնը: Իր խորքին մէջ ունի ժողովուրդին արարիչ հուրը, ինչպէս նաեւ անոր ճարտարագիտութեան բնոյթն ու որակը, անոր քնքշանքն ու մտածելակերպը: Լեզուն իր ներքը կը կրէ զինք ստեղծող մարդոց նկարագիրը, արտայայտչական վաւերականութիւնն ու ճաշակը: Իր մէջ հաւաքած է զինք գործածողներուն ոգեղէն դարաւոր պաշարը, իր խորքին մէջ պահած է անոնց ամբողջ պատմութիւնը:

Առանց մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու, ըսենք թէ, պատմական իրադարձութիւններու բերումով, մեր արդի լեզուն բազմապէս է երկու գըլխաւոր մասերէ, որոնք ծանօթ են «արեւելահայերէն» եւ «արեւմտահայերէն» անուններով: Չենք փորձուիլ գերադասել մէկը կամ միւրը: Կը բաւարարուինք յիշատակելով թէ անոնք Հայութեան երկու հատուածներուն սեփականութիւնն են, եւ թէ երկուքն ալ, անջատաբար, մշակած են վաւերական, հպարտութիւն ներշնչող գրականութիւն:

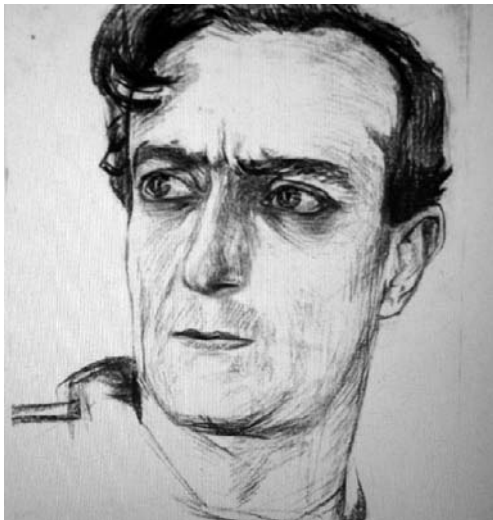
Բարբախտ զուգահեռութեամբ մը, արեւելահայերէնը՝ ոչ միայն Արարատեան դաշտին մէջ եւ անոր շրջակայքը ամփոփուած Հայութեան, այլ նաեւ մեր պետական լեզուն է: Եւ որպէս այդպիսին, ժողովուրդին կենդանի արտայայտութիւնն է: Հայկական օրինական իշխանութեան առօրեային մէջ հաւատարիմ ծառայող, եւ ամէն հոգածութեան եւ խրախուսանքի արժանի:

Իսկ արեւմտահայերէնը, եղելութիւններու եղբրական դասաւորումով, սփռուած է աշխարհի չորս ծագերուն, զայն գործածել յամառող հոգիներուն հետ: Յանձնուած է ոսոխ հովերու ապերասան քմայքին, ու մշտապէս ենթակայ է անխուսափելի աղճատման: Հրաշքով մը՝ ան տակաւին կը շարունակէ իր գոյութիւնը: Տարագիր հատուածին ապրելու յամառութեան ու նուիրումին, պէտք է, թերեւս, ըսել «խենթութեան», կը պարտինք արեւմտահայերէնի վերապրումը մինչեւ այսօր: Սակայն, ինչպէս բացայայտ է արդէն, յարատեւ կը մաշի անոր էութիւնը: Հորիզոնին վրայ նշմարելի է արդէն անոր անյայտացումը: Իրապէս հասած է տեղ մը, որ հարկ է հնչեցնել անկանգնելի կորուստին սահմուկեցնող ահազանգը:

Եւ հարկ է յիշել թէ արեւմտահայերէնը, միւս բոլոր տուեալներէն ու նկատումներէն անջատ, մեր հողային եւ այլ պահանջատիրութեան կենդանի վկան է, անոր մշտական եւ անզիջող յուշարարը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱՉԵԱՆ

Վահրամ Փափազեան (գործ՝ Մ. Սարեանի)

Հայ թատրոնի անմոռանալի տիտան, դերասան Վահրամ Փափազեան՝ Օսմանեան Տրամաթիկ թատրոնի տնօրէն, բեմադրիչ եւ առաջատար դերասան Մարտիրոս Մնակեանի առաջնորդած աւանդական թատրոնի հետեւորդն է:

Ան ծնած է 1888-ին, Կ. Պոլիս եւ մահացած է 1968-ին: Թաղուած է Երեւանի Կոմիտասի անուան Պանթէոնին մէջ: Փափազեան միանգամայն՝ 1932-ին Հայաստանի, 1933-ին Վերահաստանի, 1935-ին Ատրպէյճանի եւ 1956-ին Նորհրդային Միութեան ժողովրդական արուեստագէտի տիտղոսներուն տիրացող հազուադէպ տարուեստագէտներէն է:

Վահրամ Փափազեան Պոլսոյ էսսեան վարժարանը կ'աւարտէ 1903-ին, Գատրգիւղի քոլէճը՝ 2 տարի յետոյ: Ան ուսանած է Վենետիկի Մուրատ-Բաֆայէեան վարժարանի մէջ, ապա հետեւած է Միլանոյի Արուեստներու Ակադեմիայի թատերական դասընթացքին: 1906-ին զինք կը գտնենք Փարիզ, իբրեւ Միլիանի աշակերտ: 1907-էն սկսեալ Փափազեան կը սկսի իր դերասանական արուեստը կիրարկման դնել, շրջագայելով նախ Նովելլիի թատերախումբին հետ հարաւային Իտալիոյ եւ Հիւսիսային Աֆրիկէի երկիրները, ապա արեւմտեան թատերական կեդրոններու մէջ, չփման մէջ մտնելով մասնաւորաբար խոսակցական բեմի վարպետներու հետ: Ան կը կողմնորոշուի 20-րդ դարասկիզբի թատերական ուղղութիւններուն հետեւելով, դասական խաղացանկի եւ ինքնակեդրոն խաղի բացայայտ միտումով: Պոլսահայ բեմի վրայ իր առաջին ելոյթը տեղի կ'ունենայ 1908-ին՝ Շէքսպիրի «Օթելլո» դերով: Յաջորդող 5 տարիներու ընթացքին Վահրամ Փափազեան կը խաղայ Պոլսոյ, Իզմիրի, Պաքոյի եւ Թիֆլիսի Հայ թատերախումբերու մէջ, երբեմն անցնելով Իտալիա, միանալով շրջիկ խումբերու: Իր հիմնական դերերը եղած են Շէքսպիրի Օթելլոյէն զատ՝ նոյն հեղինակի Ռոմէոն, Համլէթը, Ալեքսանտր Տիւմա Վոր «Քին»ը, Ճիւրճեմիթի «Ոճրագործի Ընտանիքը»ի մէջ Գորրատօն, Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»ուն մէջ՝ «Արեղայ», «Կայսր»ի մէջ Օհան Գուրգէնը, եւայլն:

1914-1920 թուականներու միջեւ Փափազեան, էննեսթո Վազրամ անուան տակ Եալթայի մէջ

Նանժոնսկովի ժապաւէններուն մէջ նկարահանուած է: 1920-22-ին զինք կրկին կը տեսնենք Կ. Պոլիս՝ ստանձնելով մասնաւորաբար Հենրիք Իփսրնի «Ուրուականներ» խաղի Օսկարտի դերը: 1922-27 թուականներուն Վահրամ Փափազեան Հայաստանի Պետական թատրոնի, նաեւ Թիֆլիսի եւ Պաքոյի Հայկական թատերախումբերու դերասանն է: Այս շրջանին ան գլխաւոր դերերը խաղացած է Շիլլէրի «Աւագակներ», Մոլլէրի «Տոն ժուան», Լեւոնտովի «Դիմակահանդէս» եւ Շէքսպիրի «Լիր Արքայ»ի մէջ: 1929-32-ի միջեւ ան Լենինկրատի «Պասսաժ» թատրոնի դերասանն է: 1932-ին Փափազեան կը մեկնի արտասահման՝ ելոյթներ ունենալով զանազան արուեստի կեդրոններ՝ Ռիկա, Թալին, Փարիզ, Պերլին, ինչպէս նաեւ Անդրկովկասի, Ռուսաստանի եւ Ուքրանիոյ զանազան քաղաքներու մէջ: 1946-1954 թուականներու միջեւ Վ. Փափազեան իր թատերախումբով շրջագայած է Ռուսաստանի, Ուքրանիոյ, Միջին Ասիոյ քաղաքներու մէջ, հուսկ հաստատուելով Երեւան, ուր մինչեւ իր մահուան թուականը՝ 1968, Սունդուկեանի անուան թատրոնի մէջ իրականացնելով անմոռանալի դերեր: Իր վերջին դերը եղած է Մք Կրեկորը՝ Ուիլիամ Մարոյեանի «Իմ սիրտս լեռներում է» թատերախաղին մէջ:

Փափազեան իր գեղարուեստական եւ ոճային սկզբունքներով կը պատկանի 20-րդ դարու առաջին կէսին, եւ կը կրէ դասական դպրոցի ու շէքսպիրեան աւանդներու հարստութիւնը՝ լուսաւորուած դարասկիզբի նորավիպապաշտութեամբ ու հոգեբանական իրապաշտութեամբ: Ըստ իր պարզ շրջանի հեղինակաւոր վկայութիւններու, ան դերասանական արուեստի հին ու նոր ուղղութիւնները ենթարկած է իր անհատական եւ ազգային խառնուածքին եւ ստեղծած իւրայատուկ բացառիկ բեմական բնաւորութիւն: Այս վերջինը պատկերայնօրէն ամբողջական է, պարզ, պոթկուտներով շեշտաւորուած, սկզբունքի ու չափի ներդաշնակութեամբ, զգացումներու անսպասելի դրսեւորումներով ու համոզականութեամբ:

Վահրամ Փափազեան գրական երկեր ալ տրուած է, որոնց մէջ ներհիւսուած են մեծ ճշմարտութիւններն ու երեւակայելի աշխարհ մը, որուն հերոսը ինքն է, իր տեսած ու ապրած իրականութեամբ, դիտումներով, փաստագիտական առումով անհետեւողական եւ ճշմարիտ՝ որպէս դերասանի գեղարուեստական աշխարհահայեացքի դրսեւորում:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ԵՆԻՔ

ՎԵՐԱԴԱՐՉ ԻՍԿԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ

Թուրքիոյ Մալաթիա քաղաքին մէջ, Քեազըմ Աքրնը անունով ծանօթ երաժիշտ երգիչը Հայկական ինքնութեան վերագառնալու համար դատարան դիմած է: Ան ուզած է, որ իր անունը փոխուի Մարգիս Ներսէսեանի ու անձնագրին մէջ կրօնը արձանագրուի որպէս քրիստոնեայ:

Մալաթիա բնակող Մարգիս Ներսէսեանի ընտանիքը ծածուկ կը պահէր իր իսկական ինքնութիւնը, բայց ինք շարունակ կը մտածէր, որ պէտք է վերագառնայ իր Հայկական ինքնութեան:

ՏԻԳՐԱՆ ՓՈԼԱՏԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԶՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

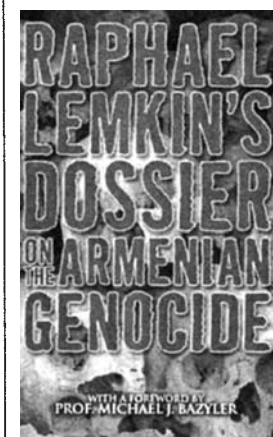
Յունիսին, Երեւանի Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահին մէջ Տիգրան Փոլատի գծանրկարչական աշխատանքներուն նուիրուած ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է:

1874-ին Աղեքսանդրիա ծնած Տիգրան Փոլատ փոքր տարիքէն Փրանսա փոխադրուած ըլլալով հոն ապրած եւ ստեղծագործած է: Մեռած է 1950-ին՝ էօն-է-Լուառ նահանգի Շարբոն գիւղաքաղաքը (Charpont, Eure-et-Loire): Կարճ միջոցի մը ընթացքին իրաւաբանութիւն ուսանելէ վերջ յաճախած է Ժիւլիան Կաճաոի (Académie Julian) նրկարչութեան դասընթացքները: Այս առթիւ ծանօթացած եւ մտերմացած է էտկառ Շահինի հետ: Ընտրած ըլլալով հատորներու նկարազարդումի ասպարէզը, 1902-1940 տարիներուն մասնակցած է բազմաթիւ ցուցահանդէսներու:

Արուեստագէտին լուսագոյն աշխատանքները եղած են Լա Ֆոնթենի առակներու նկարազարդումներն ու «Ուալի ճանապարհ» շարքը:

Տիգրան Փոլատի աշխատանքները 1957-ին պատկերասրահին նուիրած են Հայկ Աղաբէկեան եւ Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան վարչութեան անդամ՝ Աղասի Դարբինեան:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԼԷՄԻՆԻ ԹՂԹԱՄԲԱՐԸ

ԱՄՆ-ի Կէնտէյլ քաղաքին մէջ հրատարակուած է Ռաֆայէլ Լէմքինի Թղթամբարը:

Ծանօթ է, թէ Ռաֆայէլ Լէմքինի ջանքերով Բ. Համաշխարհային Պատերազմի վաղորդային ստեղծուեցաւ զանգուածային ըսպանդներու հեղինակներու յանցագործութեան ու անոնց պատժուելուն սահմանուած ուխտը, եւ այս առթիւ է,

որ առաջին անգամ գործածուեցաւ ցեղասպանութիւն բառը: Թղթամբարին հրատարակութիւնը լուսագոյն պատասխան մը պիտի ըլլայ Հայոց Ցեղասպանութիւնը ուրացողներուն, մանաւանդ իրենց «ուսումնասիրութիւններով» հրապարակ ելած կարգ մը յայտնի «պատմաբաններ»ու: Հատորը հրատարակուած է փաստաբան Վարդգէս Եղիանեանի ճիգերով:

ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սփիւռքի համար առաջնային համարուող մասնագիտութիւնների գծով կողքերի պատրաստման նպատակով սփիւռքահայ դիմորդներին Հայաստանի կառավարութեան կողմից պետական պատուէրի շրջանակներում 2008-2009 ուսումնական տարում յատկացուել է 70 բուհական (բակալավորիատ) տեղ: Ընդունելութիւնը կատարուելու է մրցութային կարգով, դիմորդների կողմից ներկայացուած փաստաթղթերի քննարկման միջոցով: Անվճար տեղերի մրցոյթին կարող են մասնակցել մանկավարժական, Հայագիտական, մշակութային մասնագիտութիւնների համար դիմորդները:

Պետական պատուէրի տեղերից բացի, սփիւռքահայ դիմորդները Հնարաւորութիւն ունեն ընդունուելու նաեւ վճարովի համակարգ, այդ թւում նաեւ քոլեջներ, մագիստրատուրա եւ ասպիրանտուրա:

Փաստաթղթերի ներկայացման ժամկէտը Յուլիսի 1-ից մինչեւ Օգոստոսի 20-ն է, իսկ ասպիրանտուրայի համար՝ Սեպտեմբերի 30-ը:

Հայոց լեզուին բաւարար տիրապետելու եւ կրթական ծրագիրին յարմարուելու նպատակով, սփիւռքահայ դիմորդներն ընդունուելու են բուհերի նախապատրաստական բաժանմունք ուսուցման մէջ տարի ժամկէտով: Հայոց լեզուից եւ մասնագիտական առարկաներից բաւարար գիտելիքների առկայութեան պարագայում, ինչը որոշուում է գիտելիքների ստուգման արդիւնքներով, դիմորդներին Հնարաւորութիւն կը տրուի ուսումնական առաջին կուրսից: Գիտելիքների ստուգմանը մասնակցելու համար դիմորդի ներկայութիւնը Երեւանում Օգոստոսի 20-ից պարտադիր է:

Նախապատրաստական բաժանմունքում ուսանելու համար փաստաթղթերն ընդունուում են Յուլիսի 1-ից մինչեւ Նոյեմբերի 7-ը:

Հարցաթերթիկի նմոյշի, ինչպէս նաեւ համալսարանական մասնագիտութիւնների եւ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւնների ցանկի՝ վճարովի համակարգի ուսման վարձաւճարների նմոյշի վերաբերեալ յաւելեալ տեղեկութիւնների համար դիմել Փրանսիայում Հայաստանի դեսպանութեան:

9, Rue Viète, 75017 Paris.
Tél : 01 42 12 98 00 – Fax : 01 42 12 98 03
e-mail : ambarmen@wanadoo.fr

Փարիզ, 4 Յունիս 2008

ՎԱՐԳԱՆ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ ՀԻՄՆԱԳՐԱՄԸ

Հայաստանի արտաքին գործոց նախկին նախարար Վարդան Ոսկանեան Երեւանի մէջ Հիմնադրամ մը ստեղծած է:

Հատիներէն եւ հոովմէական «սիվիլիզմ» (ըլլալ քաղաքացի) գաղափարով «Միլիթիսա Հիմնադրամ» կոչուած հաստատութիւնը պիտի նուիրուի Հայաստանի պետականութիւնն ու Հայ ժողովուրդի բարեկեցութիւնը ամրապնդելու աշխատանքին: Ան գործունէութիւն պիտի տանի երկու Հիմնական ուղղութեամբ՝ խթանել ըմբռնումը Հայաստանի արտաքին յարաբերութիւններու շուրջ եւ քակցել ծրագիրներու, որոնք կը միտին նպաստել Հայաստանի զարգացումն ու ժողովրդավարութիւնը խորացնելու գործընթացին: Միջոցներ ապահովելով կրթաթոշակ պիտի տրամադրէ արժանի, բայց կարիքաւոր ուսանողներու:

ԱՐՑԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Ատրպէյճանի ռազմականացումը եւ ռազմատենչ հռետորաբանութիւնը մեր վրայ հոգեբանական ազդեցութիւն չեն գործեր» յայտարարած է Արցախի նախագահ Բակո Սահակեան, Հարցազրոյցի մը ընթացքին:

Նախագահ Սահակեան նաեւ յայտարարած է, որ «նախ եւ առաջ՝ տարածաշրջանին մէջ գոյութիւն ունի ուժերու արդիւնաւէտ հաւասարակշռութիւն: Երկրորդ՝ մեր հանրապետութեան զինուած ուժերը ի վիճակի են ոչ միայն յետ մղել Ատրպէյճանի յարձակումը, այլեւ անհրաժեշտութեան պարագային ռազմական գործողութիւնները կը տեղափոխուին անոր տարածքի խորերը եւ յարձակումի պարագային մենք անպայման այդպէս կը վարուինք, քանի որ անվտանգութեան գոտիի ընդլայնումը մեր ժողովուրդի համար խաղաղութիւն ապահովելու միակ միջոցը կ'ըլլայ»: Ան աւելցուցած է, որ ամբողջ Հարցը այն է, թէ արդեօ՞ք Ատրպէյճանը կը յարգէ Արցախի ինքնորոշման իրաւունքը: Առայժմ Ատրպէյճանի կողմէ պարբերաբար կը Տնչեն սպառնալիքներ մեր պետութեան հասցէին, անոնք կը սպառնան երկրի երեսն վերացնել Արցախը եւ արցախցի ժողովուրդը: Նման պայմաններու տակ փոխզիջման հասկացողութեան կիրառումն իսկ անհարկի է»:

Միւս կողմէ, լրագրողներու այն հարցին, թէ ե՞րբ Արցախը պիտի դառնայ բանակցային կողմ, Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար Ե. Նալբանդեան պատասխանած է, որ եթէ ատիկա Հայաստանի կամքէն կախեալ ըլլար, ապա շատ շուտ կը պատահէր: Անոր խօսքերով՝ «մենք միշտ կողմ ենք եղել, որ Արցախը լիակատար մասնակցի բանակցութիւններին, բայց ասել, որ ան չի մասնակցում բանակցութիւններին, երեւի թէ սրբալ կը լինէր: Որովհետեւ միշտ, երբ որ համանախագահները եկել են տարածաշրջան, հանդիպել են նաեւ Արցախի ղեկավարութեան հետ: Այս անգամ էլ, երբ որ գան տարածաշրջան, ես յոյսով եմ այդպիսի հանդիպում կը լինի»: Նախարարը նշած է, որ բանակցային գործընթացի զարգացման պարագային, անկարելի պիտի ըլլայ բանակցութիւնները հասցնել երազափակիչ հանգրուանի՝ առանց Արցախի մասնակցութեան:

ՄԻՒՌՆՈՐԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ծիսակատարութեան նուիրական եւ խորհրդալից պահերէն մին է Միւրնօրհնէքը:

Այս իմաստով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան համար յատկանշական եղաւ 7 Յունիս 2008 թուականը: Այդ օրը Անթիլիասի Մայրավանքին մէջ կատարուեցաւ շնորհարարչա արարողութիւնը՝ ձեռամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսի: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Նուիրականութեան բոլոր Աթոռներու Գահակալները ուղարկած էին իրենց ներկայացուցիչները: Համազգական նախամեծար Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչներն էին Գերշ. Տ. Նորվան Արք. Զաքարեան՝ Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի, եւ Գերշ. Տ. Եղբարս Եպս. Ներսիսեան՝ Առաջնորդ Ռուսաստանի Հայոց Թեմի:

Եթէ տարին անգամ մը տեղի ունեցող սոյն արարողութեան ներկայ գտնուելու համար զանազան երկիրներէ Անթիլիաս փութացած ուխտաւորներու կողքին նկատելի էին Լիբանանի մէջ Պապական Նուիրակի գլխաւորութեամբ երկրին քրիստոնեայ տարբեր համայնքներու ներկայացուցիչները:

Արարողութեան ընթացքին Արամ Ա. Կաթողիկոս Անթիլիասի մէջ օրհնուող նոր Միւրնօրհն միախառնեց նաեւ Ս. Էջմիածնի մէջ օրհնուած Միւրնօրհն՝ որպէս նշան Հայ Եկեղեցւոյ անքակտելի միութեան: Հուսկ, նոր Միւրնօրհն ձօնելով Հայ երիտասարդ սերունդին, Վեհափառը իր Հայրական պատգամը յղեց ներկայ ուխտաւորներուն:

«ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ» ԻՐԱՆԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

«Երբայական Գաղթականական Օգնութեան Ընկերութիւն»ը (Hebrew Immigrant Aid Society-HIAS) 1881-ին հիմնուած կազմակերպութիւն մըն է:

Ընկերութեան պաշտօնական կայքէջին վրայ կարելի է կարդալ, որ ան օգնութիւն ցոյց տուած է աշխարհի հրեաներուն՝ անոնք փրկելու, վերամիաւորելու եւ վերաբնակեցնելու համար, եւ որպէս «Հրեական աւանդութիւններու եւ արժէքներու արտայայտութիւն, չէ՛զլացած օգնութեան ձեռք երկարելու նաեւ այլ ժողովուրդներու, որոնք սպառնալիքի տակ են եւ ճնշուած»:

Թեհրանի մէջ իրանահայ կրօնական թէ՛ ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներու, ինչպէս նաեւ մշակութային կազմակերպութիւններու հետ շփումներէ յայտնի դարձած է, որ HIAS-ը վերջին տարիներուն մեծ փութաշնորհութեամբ Հայերն ալ ներառած է իր «աստուածահաճոյ» առաքելու-

թեան մէջ, եւ օգնած, զանոնք կազմակերպուած ձեւով վերաբնակեցնել նորօրեայ «Աւետեաց Երկիր»՝ ԱՄՆ: HIAS-ի միջոցով ԱՄՆ արտագաղթած են քանի մը հազար Հայեր:

Բնակութեան վայրը փոխել ամէն անհատի իրաւունքն է, սակայն երբ այդ կը կատարուի հաւաքաբար, կազմակերպուած ձեւով եւ շրջանին մէջ հաստատ յետին նպատակներ ունեցող կազմակերպութեան մը կողմէ, եւ մանաւանդ երկրէ մը, ուր հայեր ամենեւին զիրենք վատ չեն զգար, մտածելու եւ մտահոգուելու առիթ կը ստեղծէ: Հարց կը ծագի, թէ ինչո՞ւ իրանահայ գաղութի նման հայրենամերձ, հայրենաշունչ, պատմական, դարաւոր անցեալ ունեցող կենսունակ համայնքի մը մէջ զաղթի, եւ այդ ալ օտարի մղումով, նոր ալիք մը կը կազմակերպուի: Հակազդեցիկ միջոցներ ձեռք առնել անտարակոյս անհրաժեշտ է:

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

(Շարունակում է ջ 5-էն)

Ահա, այդ իմաստով, այդ խորտակիչ խոռվքով է որ կը գրուին այս տողերը:

Երեւցածին համաձայն, սփիւռքը ի վիճակի չէ կասեցնելու կամ նոյնիսկ փոփոխելու տխուր ընթացքը անողոք դէպքերուն: Շատ են այդ դրութեան պատճառները, որոնց չենք փափաքիր անդրադառնալ այստեղ:

Ակնարկուած իրողութիւններուն դիմաց, Հայաստանի իշխանութիւնը, կը խորհինք, պէտք է տէր կանգնի մեր լեզուին՝ ընդհանուր առմամբ: Հայկական պետութեան անխուսափելի, անյետաձգելի պարտականութիւնն է պաշտպանել ու պահպանել նաեւ արեւմտահայերէնը, որպէս ազգային հարստութիւն, որպէս դարերէն ու դարերով փոխանցուած հայրենական աւանդ: Ինչո՞ւ չէ, նաեւ իբրեւ համաշխարհային բնոյթ ու տարողութիւն ունեցող գանձ:

Մեր կարծիքով, Հայաստանի պատկան մարմինները, արծարծուած նիւթին առնչուող մասնագէտներու առաջնորդող օժանդակութեամբ, հարկ է որ փութով մշակեն արեւմտահայերէնի վերաբերեալ ընդարձակ եւ համապարփակ ծրագիր մը, որուն գործադրութիւնը կրնայ կատարուիլ մաս առ մաս, տրամադրելի միջոցներուն ու տիրող պայմաններուն համաձայն: Ստիպողական այդ աշխատանքին առնչութեամբ, կը համարձակինք ներկայացնել կարգ մը արագ ու չդասաւորուած առաջարկներ կամ մտածումներ:

- Երեւանի Պետական Համալսարանի որպէս մաս կամ առանձին հաստատութիւն ու, թերեւս, Գիտութիւններու կաճառին համապատասխան թեւին վերահսկողութեան տակ, պէտք է հաստատել արեւմտահայերէնի մասնաւոր բաժանմունք՝ տարողութեամբ ու բովանդակութեամբ նախապատիւ՝ ներկայիս ուսուցանուող օտար լեզուներուն կողքին:

- Անմիջական կարիքներու գոհացումին համար, կամ այլապէս, հարկ է պատրաստել՝ ա.- Արեւմտահայերէն դասաւանդող ուսուցիչներ:

բ.- Արեւմտահայերէնով աւանդող դասախօսներ՝ այլազան նիւթերու մասնագիտութեամբ:

- Ցատկապէս սփիւռքի դպրոցները ի մտի ունենալով, արեւմտահայերէն լեզուով պատրաստել դասագիրքեր՝ պահանջուած նիւթերու եւ մասնաւոր դասարաններու համար, հարկ եղած ուսումնասիրութիւնները կատարելէ յետոյ, ու խնդրոյ առարկայ վարժարաններու ղեկավարութեան հետ խորհրդակցելով:

- Արեւմտահայերէն դասաւանդելու է հայրենի բոլոր վարժարաններուն մէջ, եւ ամէն անհրաժեշտ մակարդակով, որպէսզի նոր սերունդը ճանչնայ զայն, եւ լիովին օգտուի անով մշակուած գրքականութիւնէն: Համապատասխան մտահոգութեամբ՝ դպրոցական դասագիրքերուն մէջ արժանի տեղ տալու է արեւմտահայ լեզուին եւ գրականութեան:

- Հայաստանի մէջ ստեղծել պայմաններ, ուր հնարաւոր ըլլայ հաստատել արեւմտահայերէնով մամուլ, եւ ամէն կերպով քաջալերել նման նախաձեռնութիւն մը:

- Ցատուկ նախանձախնդրութեամբ ու բժախնդիր հոգատարութեամբ՝ երկրին մէջ ստեղծել մասնաւոր պայմաններ, կամ դիւրութիւններ, որոնց շնորհիւ սփիւռքի հեղինակներ կարենան,

կամ քաջալերուին, Հայաստանի մէջ արեւմտահայերէնով տպագրել եւ հրատարակել իրենց արժանաւոր գործերը: Նոյն ատեն, հնարաւոր ամէն ջանք թափելու է որ այդ հրատարակութիւնները մատչելի ըլլան հայրենի ընթերցողին:

- Նախատեսուած ծրագրի մը համաձայն, հրատարակել կամ վերահրատարակել արեւմտահայ անուանի գրողներու երկերը՝ բնագիրներու ուղղագրութեամբ, ու ջանալ որ անոնք դիւրութեամբ հասնին հանրութեան եւ մանաւանդ՝ նոր սերունդին:

Հասկնալի է թէ պատկան կամ լիազօրուած մարմինները ազատ զգալու են դիմելու նաեւ տարբեր ազգու, արդիւնաբեր միջոցառումներու: Ամէն պարագայի, անոնք պէտք է շարժին անմիջապէս, առաջին առիթով իսկ: Որովհետեւ ճշմարտամը շատոնց հասած է: Որովհետեւ վաղը կրնայ շատ ուշ ըլլալ այլեւ:

Համոզուած ենք թէ նման յառաջադրանքներ՝ ո՛չ միայն իրարու աւելի պիտի մօտեցնեն հայութեան երկու հատուածները, անոնց միջեւ պիտի մշակեն փոխադարձ հասկացողութիւն եւ վստահութիւն, այլ նաեւ մեծապէս պիտի նպաստեն անոնց հոգեղէն միասնականութեան: Բարիքներ, որոնց տեւական կարօտն ունեցած է հայութիւնը:

Նպատակը, ըստ մեզի, այնքան սրբազան է, այնքան անյետաձգելի ու պատմականօրէն ճակատագրական որ, վերջին վերլուծումով, յարաբերաբար անկարելի կը դարձնէ հաւանական նիւթական թէ այլ մտահոգութիւնները:

Թէեւ կը հաւատանք թէ, եթէ հայրենիքը որդեգրէ արծարծուած գաղափարը, հայկական ըսփիւռքը, լիովին ըմբռնելով անոր բնոյթն ու տարողութիւնը, անպայմանօրէն պիտի ուզէ ստանձնել համապատասխան դրամական ու բարոյական պարտաւորութիւններ:

ԱՍԱՏՈՒՐ ՏԷՎԼԵԹԵԱՆ

Նիկոսիա, Կիպրոս

ԻՐԱՆԻ ՀԵՏ ԶԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի եւ Իրանի յարաբերութիւնները թէ՛ քաղաքական, եւ թէ՛ տնտեսական առումով կը գտնուին ցանկալի մակարդակի վրայ: Երկու պետութիւններու համագործակցութեան ներկայ մակարդակին նման գնահատական տուած է Հայաստանի մէջ Իրանի Իսլամական Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Մէյիտ Ալի Սադիեան: Անոր խօսքերով՝ քաղաքական եւ տնտեսական պատուիրակութիւններու փոխադարձ այցելու ժամանակ տնտեսական պայմանագրերու եւ համատեղ քաղաքական յայտարարութիւններու ստորագրումը՝ կը վկայեն երկու երկիրներու յարաբերութիւններու սերտացման ու զարգացման մասին: Դեսպանը տեղեկացուցած է, որ անհրաժեշտ բանակցութիւններ կը տարուին Իրան-Հայաստան միջկառավարական յանձնաժողովի ութերորդ նիստի, նաեւ Իրան-Հայաստան տնտեսական համաժողովի հրաւիրման ժամկէտներու յստակացման ուղղութեամբ: Կը նախապատրաստուի նաեւ Իրանի ուժանիւթի նախարարի այցը Հայաստան, որու ընթացքին, ի մէջ այլոց, պիտի քննարկուին Մեղրիի ջրեղեկտրակայանի կառուցման հետ կապուած հարցերը: Իրան-Հայաստան կազմաւորող աշխատանքները Հայաստանի տա-

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ԿՈՐՈՒՍՏ

Որ սուգի մատնուած է Հայաշխարհը տաղանդաշատ երիտասարդ ճատրակիստ Կարէն Ասրեանի յանկարծակն մահուամբ: Երեւանի մէջ 9 Յունիսին ինքնաշարժ վարած պահուած ուղեղի կաթուածի հետեւանքով կանխահասօրէն կեանքի հրաժեշտ տուած է ճատրակի ողիմպիականներու ախոյեան, Եւրոպայի արծաթեայ մետալակիր, միջազգային բազմաթիւ մրցաշարքերու յաղթող հազիւ 28-ամեայ խոստումնալից երիտասարդը, որ մարզական աշխարհի եւ ընկերներուն կողմէ սիրուած էր իր համեստ, համակրելի ու միշտ ժպտաղէմ անձնաւորութեամբ:

Յուզարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատարուած է 11 Յունիսին: Այս առթիւ Երեւանի «Տիգրան Պետրոսեան» ճատրակի տան մէջ տեղի ունեցած սգահանդէսին ներկայ գտնուած են Հայաստանի պետական աւագանին՝ գլխաւորութեամբ հանրապետութեան նախագահ Սերժ Սարգսեանի, վարչապետ Տիգրան Սարգսեանի, Ազգային Ժողովի նախագահ Տիգրան Թորոսեանի, ճատրակի ոլորտէն յայտնի դէմքերու: Բազմահար քաղաքացիներ ալ փութացած են իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու եւ հրաժեշտ տալու Կարէն Ասրեանին, որուն յիշատակը միշտ թարմ պիտի մնայ ճատրակի աշխարհի ու մանաւանդ հայ ժողովուրդի սրտին մէջ:

ԳՐՈՂ ՄՈՎՍԷՍ ՊՉԱՔՃԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Սփիւռքահայ, այժմ փարիզարնակ գրող Մովսէս Պչաքճեան, Հայաստանի Գրողներու Միութեան հրաւերով Երեւանի մէջ պիտի մասնակցի իր «Անցողիկը եւ Անժամանցելին» երկհատոր վէպին ներկայացման:

Գրքին շնորհանդէսը ընդգրկուած է 6-էն 13 Յունիս թուականներուն, Հայաստանի եւ Արցախի մէջ տեղի ունենալիք Գրողներու Համահայկական Դ. Համաժողովի ծրագրին մէջ:

Վէպերու, պատմածքներու, բանաստեղծութիւն եւ գրանկարներու հեղինակ Մ. Պչաքճեանի երկարաշունչ «Անցողիկը եւ Անժամանցելին»ը հրատարակութեան վաղորդային լաւ ընդունելութիւն գտած էր գրական շրջանակներու մօտ: Իր «Անկարելի կարելին» թատերգութիւնն ալ բնագրուած է Երեւանի «Թատրոն 13»ի մէջ:

րածքի վրայ՝ կը գտնուին աւարտական փուլի մէջ: Ըստ Ալի Սադիեանի, կազմուող մօտ ապագային շահագործման կը յանձնուի: Քարիւղի զտարանի բնագաւառին մէջ կ'ուսումնասիրուին տնտեսական հնարաւորութիւնները եւ կը շարունակուին Իրան-Հայաստան-Ռուսիա եռակողմ բանակցութիւնները:

Միւս կողմէ, Իրանի նաֆթի նախարարութիւնը յառաջիկայ օրերուն համար կը նախատեսէ նաֆթի գներու յետագայ աճ: Իրանի նաֆթի նախարարութիւնը «սեւ ոսկի» գինին աճը պայմանաւորած է ամերիկեան տոլարի փոխարժէքի անկումով:

Madame **Hélène Luc** honorée

De très nombreux officiels et amis étaient venus remercier et féliciter Madame Hélène Luc, ancienne sénatrice, lors de la remise des insignes de chevalier de la légion d'honneur le mardi 10 juin à Choisy-le-Roi, par Monsieur André Lajoignie.

Ont pris la parole M. Raymond Aubrac, résistant, M. André Lajoignie, membre honoraire du parlement et Madame Luc.

Madame Luc, chère au cœur des Arméniens, a eu une carrière militante extrêmement active, et a joué un rôle très important au sein de la communauté arménienne, parvenant enfin en 2000 à faire reconnaître par le Sénat, le génocide des Arméniens.

Dégagée maintenant de son poste de sénatrice, elle aura le temps, a-t-elle dit, de se rendre en Arménie cette année. Elle y sera reçue, parions-le, avec beaucoup d'égards, en tant que grande amie des Arméniens.

Journées musicales Rodion Chedrine Maya Plissetskaïa

Le Président Serge Sarkissian a reçu le célèbre compositeur Rodion Chedrine, sa femme Maya Plissetskaïa et le musicien David Guéringas venus en Arménie prendre part aux journées musicales Chedrine en hommage au compositeur qui jouit d'une très grande popularité. Les invités ont exprimé leur plaisir d'être en Arménie en évoquant le passé, leurs rencontres avec les compositeurs arméniens Aram Khatchatourian dont c'est le 100e anniversaire de la naissance, Arno Babadjanian, Edouard Mirzoyan et bien d'autres. La célèbre danseuse Maya Plissetskaïa, d'origine arménienne, a parlé de ses impressions et de ses souvenirs liés au grand compositeur Aram Khatchatourian et de son ballet « Spartacus » dont elle interpréta le rôle principal.

AGENDA

PARIS ILE-DE-FRANCE

► Expositions

- Peintures de Dzoroukhian
Galerie Le Feuvre – 164 rue du Fg Saint-Honoré Paris 8e.
Jusqu'au 30 juin – 01.40.07.11.11-
www.galerielefeuvre.com
- « 100 nouveaux petits formats d'Aïda Kébadian »,
« Travail, vieille bique ».
26 rue Charles Baudelaire- Paris 12e, en semaine sur RV
(06.68.99.02.41) et les 3 derniers week-ends de juin
- « Le djam au djam café », œuvres d'Isabelle Manoukian.
3, rue Beaurepaire, Paris 10e. Du 2 juin au 31 juillet
- Janssem - « Balletines » Dessins aquarellés et pastels de 1968 à 2007
Du 11 juin au 30 septembre Galerie Matignon - 18 avenue Matignon – 75008 Paris
- 1931-Les étrangers au temps de l'Exposition coloniale
Du 6 mai au 7 septembre 2008. Cité Nationale de l'Immigration – 293 av. Daumesnil - Paris 12e – métro Porte Dorée
- Thierry Vendome présente sa nouvelle collection de bijoux Beijing
à partir du 10 juin – du mardi au samedi de 14 h à 19 h -
39, rue François Miron, Paris 4e. Tél. 01.42.71.01.61

► Théâtre

- Jules César de Shakespeare avec Serge Avédikian dans le rôle de César et Hovnatan Avédikian dans celui de Marc-Antoine. (voir p. 11)
Jusqu'au 12 juillet Théâtre 14- 20 avenue Marc Sangnier 75014 Paris, métro Porte de Vanves/Tram Didot. Ma, Me, Ve et Sa à 20h30 - matinée samedi à 16h – relâche dimanche et lundi. Réserv. 01.4545.49.77

► Fête champêtre

- Fête de fin d'année de l'Ecole Tarkmantchatz 19-27 sentier des Epinettes 92130 Issy-les-Moulineaux
Le 29 juin 2008. Distribution des prix à 11 h – Fête champêtre à partir de 12h.
Spécialités arméniennes, tombola, ambiance musicale.

► Fête champêtre organisée par la Jeunesse Arménienne de France

- Spécialités arméniennes, tavlou, pétanque, jeux pour enfants
Orchestre, danses arméniennes avec les ensembles Ani et Nor Alik.
Le dimanche 6 juillet 2008 – Stade Hunabelle de Clamart (restaurant couvert assuré). Place Hunabelle près de la mairie de Clamart : bus 190 à mairie d'Issy ou bus 189 à Corentin Celton. infos 06.72.03.41.30

LYON - VALLÉE DU RHÔNE

► Exposition

- Exposition « De chair de et Pierre » photographies de Stéphane Diremszian
Du 7 juin au 21 septembre. Centre du Patrimoine arménien – 14 rue Louis Gallet – 26000 Valence. Du mardi au dimanche de 14h30 à 18h30-Tél.04.75.80.13.00

MARSEILLE PACA

► Gala

- Gala annuel de Bienfaisance de l'Union des Arméniens de Cannes et environs. Eden Casino de Juan-les-Pins - dîner dansant avec Alexandre Shirinyan et son orchestre
Dimanche 10 août -20h30- infos et réserv. 04.93.45.37.03 ou 04.93.68. 92.25

► Festival arménien d'Avignon

- Cultura. Film, conférences, présentation de livres, spectacles, ventes de livres d'objets artisanaux, de DVD et de CD, concerts, danses. Invité d'honneur Denis Donikian.
Du 12 au 19 juillet. Centre Commercial Avignon-Nord. Pour les détails contacter vos associations et pour les hébergements mooshegh@free.fr

Date limite de réception pour les annonces
du n° 451 : mercredi 2 juillet 2008.

Résidence Yezeguelian

12 appartements neufs à louer à Erevan Plein centre Parc Hotel Congress

Climatisation, cuisine, réfrigérateur, coffre-fort, télévision, Internet
Gardiennage 24 h sur 24 • Parking • Café-bar

7 jours ► 250 € – 15 jours ► 500 € – 1 mois ► 1 000 €
(prix pour 2 personnes)

payable à l'arrivée à Erevan

Erevan : 3749-1-739191, 3749-3-672452 et 3749-1-570170
email : yezeguelian@aol.com

Bureau à Paris
34, avenue des Champs-Élysées
Tél. : Audrey 01 43 59 65 81

Accueil à l'aéroport par nos directrices, Arlette et Chaké

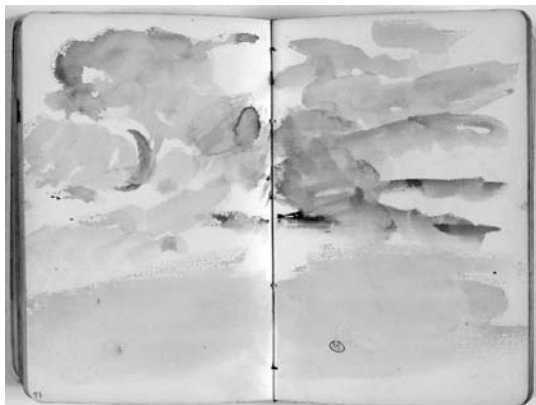

Même adresse à Erevan : Union des Français de l'étranger
Président-fondateur : R. Yezeguelian 06 63 54 22 30

Aquarelle : atelier et plein air

Voici une exposition rafraîchissante au seuil de l'été parisien. Le Musée d'Orsay présente jusqu'au 7 septembre les aquarelles parmi les plus belles d'artistes majeurs du fonds de son département des arts graphiques.

Se côtoient des merveilles qui enchantent l'œil et ravissent l'imagination. Car l'aquarelle, médium fluide et souple, plus commode que l'huile, est cette technique, née de la rencontre de l'eau et des pigments, apte à saisir les multiples variations de la nature et à traduire sur le papier ses effets dans l'instantanéité de la sensation. La difficulté liée à son usage est définie par la maxime qui veut que « l'aquarelle ne supporte pas les regrets ». Le rôle du papier est essentiel comme support pour laisser toute sa place à la transparence et à la clarté des couleurs que l'artiste dépose en couches légères et délicates qu'il combine, superpose et conjugue. Un geste maladroit compromet de manière irréversible l'aboutissement désiré du travail. Sa réussite suppose une virtuosité et une maîtrise du métier d'aquarelliste qui exige que soient associées la précision et la sûreté de la main afin d'obtenir la fraîcheur du rendu, vertu capitale de l'aquarelle.

Édouard Manet (1832-1883), Ciel, avec lune (carnet de croquis). Aquarelle sur papier vélin, 14,2 x 9,5 cm.
© Musée d'Orsay / Patrice Schmidt

L'aquarelle a rarement occupé la première place dans l'histoire de l'art. Son domaine s'est souvent borné aux études préparatoires, aux travaux de décoration ou aux divertissements de jeunes filles. Depuis la Renaissance qui nous a légué les remarquables aquarelles de Dürer, à Kandinsky qui utilisa cette technique pour « franchir les frontières de l'abstraction », l'aquarelle a poursuivi son parcours singulier comme mode d'expression retenu par les artistes voyageurs du Nord de l'Europe ou au XVIIIe siècle par des français tels Poussin ou Lorrain.

Mais, c'est l'aquarelle sur le motif, pratiquée en plein air par les peintres anglais depuis le XVIIIe siècle qui bouleverse l'art européen. Elle atteint des sommets chez Bonington, Constable et surtout Turner. Turner, peintre inspiré et visionnaire qui a donné ses lettres de noblesse à l'aquarelle par la manière dont il a su transcrire la lumière et tous ses jeux subtils. Ce procédé prend son essor sur le continent à partir de la seconde moitié du XIXe siècle. Riche de l'héritage anglais qui renforce l'idée d'un art en toute liberté, l'aquarelle trouve son identité en France par l'apport des expériences dans le genre des marines d'Eugène Boudin et Johan Barthold Jongkind. Rapide et nerveuse, elle rend les modulations du ciel, de la mer, suggère les atmosphères, esquisse les silhouettes. Née

sur le motif, l'aquarelle est parfois retravaillée en atelier ou bien sert de point de départ à un tableau. Néanmoins, elle renouvelle l'art du paysage et accompagne la révolution de l'impressionnisme sans provoquer la réaction d'hostilité que ce mouvement a suscitée auprès de la tradition académique.

« C'est précieux, très pratique, on peut arriver, en quelques minutes, à prendre des notes impossibles autrement-la fluidité d'un ciel, certaines transparences, un tas de petits renseignements qu'un lent travail ne put donner : c'est si fugitif, les effets », écrit Paul Signac et il poursuit quelques années plus tard : « l'aquarelle n'est qu'un moyen de notation, une sorte de memorandum, un procédé rapide et fécond, permettant à un peintre d'enrichir son répertoire d'éléments trop passagers pour être fixés par le procédé lent de la peinture à l'huile. Un ciel nuageux est un ensemble magnifique mais qui se déforme perpétuellement. »

Cette recherche d'une transcription instantanée des impressions perçues est un procédé qui semble d'une extrême modernité par la simplicité et la rapidité de son exécution et la gamme raffinée des vibrations de couleurs qu'il produit.

Cet art rencontre chez certains impressionnistes et post-impressionnistes un intérêt accordé à leurs études sur la nature et leur offre l'occasion d'exploiter au mieux les possibilités de cette pratique qui culmine avec les aquarelles de Cézanne, véritable « alchimie de ses recherches picturales » qui ouvre la voie au cubisme. Le Musée d'Orsay nous invite à admirer sur les cimaises et dans les vitrines de sa galerie d'art graphique toutes ces merveilles de poésie sur papier, de Millet à Degas et Manet, de Boudin à Jongkind, de Cross à Signac et Cézanne. Un rendez-vous du bonheur à ne pas manquer.

Marguerite Haladjian ◀

Jules Élie Delaunay (1828-1891).
FEMMES PORTANT DE L'EAU, Amalfi, 1857.
Crayon noir, aquarelle sur papier vélin, 24 x 22 cm.
© Musée d'Orsay / Patrice Schmidt

Tous les jours sauf le lundi, de 9h30 à 18h,
le jeudi jusqu'à 21h45.
Entrée par le parvis,
1 rue de la Légion d'Honneur, 75007 Paris.
Catalogue : Aquarelle : atelier et plein air, 18 euros.

Errances vénitiennes

Le collège Samuel Moorat a accueilli dans ses murs une exposition assez originale sur Venise présentée par l'association « Les masqués vénitiens », accompagnée de plusieurs conférences et d'animations. L'exposition aborde différents aspects caractéristiques de la vie dans la cité des Doges, son développement à partir du VIIe siècle, son épanouissement au Moyen Age grâce à un commerce florissant avec l'Orient et les relations politiques et diplomatiques qu'elle entretient avec ses voisins, notamment avec les princes arméniens de Cilicie. Le rôle culturel de la cité est également montré à travers le carnaval et l'imprimerie.

La présence arménienne, déjà importante dans l'empire byzantin, se renforce au XIIe siècle alors que les Turcs progressent vers l'ouest et obligent les Arméniens à s'exiler en Cilicie où ils ont l'espoir de fonder un Etat. Le royaume arménien de Cilicie devient vite un point de contact et un partenaire commercial de première importance pour Venise et les puissances occidentales qui veulent commercer avec l'Orient. A la chute de ce royaume au XIVe siècle et devant la pression ottomane, les liens entre Venise et les Arméniens restent forts ; Venise accueille alors un grand nombre de ces Arméniens avec qui elle traitait et qui restent ses défenseurs au moment où son économie se trouve menacée au XVIe siècle. La ville garde la marque de cette présence arménienne et au début du XVIIIe siècle, l'île Saint Lazare, concédée au moine Mekhitar pour y fonder sa congrégation, devient le symbole des liens arméno-vénitiens et un haut lieu de la culture.

Des objets de la vie quotidienne, des photographies, des pièces de typographie et d'imprimerie, des éditions anciennes, des documents officiels et des plans montrent l'ancrage des Arméniens à Venise. L'autre aspect des fastes de la vie vénitienne est le carnaval, disparu après la chute de la Sérénissime par le fait des armées napoléoniennes et réinstauré seulement depuis 1980, qui donne lieu à une magnificence et une exubérance de réputation mondiale.

Masques et costumes créés et savamment mis en scène par les membres de l'association « Les masqués de Venise » apportent à l'exposition une dimension esthétique et pédagogique et donnent une idée du luxe qui régnait à Venise jusqu'au XVIIIe siècle.

Une excellente idée que celle de rappeler les liens existant entre Venise et les Arméniens dans le cadre du collège de Sèvres, dont l'implantation même en est le reflet.

Anahid Samikyan ◀

DEVOIR DE MÉMOIRE

Pèlerinage au camp de Compiègne-Royallieu

Le 14 juin dernier, comme annoncé dans notre journal, l'UCFAF et l'ANACRA ont rendu hommage aux déportés d'origine arménienne partis de ce lieu vers les camps nazis.

Représentée par M. le conseiller Dupuy de Méry et dirigée par le sénateur-maire Philippe Marini, la municipalité de Compiègne, sensible à notre démarche, avait organisé à notre intention, une cérémonie au Monument aux victimes de l'Allemagne nazie, avec les militaires, leurs porte-drapeaux et ceux des anciens combattants arméniens.

Une partie de la délégation

Le Chant des Partisans a ouvert la cérémonie, suivi des prises de parole de M. Antoine Bagdikian, président de l'Association des Anciens combattants arméniens et de Mme Alice Mariétan-Mavian fille de déporté. Le Chant des marais, cher aux cœurs des déportés, puis La Marseillaise accrurent l'émotion ambiante.

Monsieur le conseiller Dupuy de Méry fit déposer la gerbe de l'Ambassade d'Arménie qui avait mandaté son chargé d'affaires M. Hamlet Kasparian puis celles des deux associations arméniennes et de la Mairie.

M. Hamlet Kasparian (à dr.)

Les participants, membres de l'UCFAF, de l'ANACRA, amis et enfants de déportés arméniens se rendirent ensuite au mémorial-musée de la déportation et de l'internement où pendant près de deux heures, le directeur M. Le Goff, avec compétence et générosité, commenta, expliqua, raconta. Le musée, de conception très actuelle, contient tant de documents visuels et auditifs qu'un après-midi est insuffisant pour la visite et l'émotion est si forte qu'il faut du temps pour supporter cette lourde charge. Cependant, on sent dans chaque salle, la volonté de ne pas tomber dans le pathos.

Le verre de l'amitié de la Mairie fut pris au milieu de nouvelles questions, mais un autre moment fort attendait les visiteurs, puisque à l'entrée du musée se trouve le long mur de verre comportant tous les noms des déportés partis du camp. Chacun chercha le nom du parent, de l'ami, revenu ou pas des camps de la mort. Là nous avons constaté, comme nous l'avions prévu, que notre connaissance du nombre des déportés arméniens était certainement inexacte, au-dessous de la vérité et que nos recherches devaient absolument continuer.

Il est de notre devoir de mémoire de ne pas oublier tous ces hommes et ces femmes qui ont tant souffert et qui, au mépris de leur vie, ont voulu, coûte que coûte, garder la France libre.

De notre correspondant

Mémorial du camp de Royallieu 2bis, avenue des Martyrs de la liberté 60200 Compiègne. Tél. 03.44.96.37.00

THEATRE

Les Avedikian père et fils dans Jules César de Shakespeare au Théâtre 14*

Mise en scène Frédéric Jessua, mise en lumière Florent Barnaud, texte français de Jérôme Hankins

Cette pièce n'est pas souvent représentée, du moins en France, et le Théâtre 14, qui réunit deux troupes Acte 6 et Les Unités 55975, a eu l'audace de la monter.

La pièce, *Jules César*, bizarrement donne peu de place à l'empereur, c'est donc ici, le pouvoir, thème important dans l'œuvre de Shakespeare, plus que le personnage qui en est le pivot. L'amitié en politique, la trahison, jusqu'à quel point doit-on diriger ou écouter son peuple ? Thèmes d'actualité !

« *Jules César* narre ce qui restera comme les derniers instants de la République de Rome : le meurtre de César engendrera 12 Césars... Fallait-il, devant la menace dictatoriale, prendre les devants au nom du bien public ou se contenter de laisser faire le cours des événements ? » dit Frédéric Jessua.

Dès l'entrée, *Jules César*, blanc des pieds à la tête, est représenté comme un mythe, une sorte de fantôme, qui semble déjà appartenir au royaume des morts. Serge Avédikian remplit le rôle avec conviction, mais la mise en scène fait de lui une sorte de

Dans ce rôle **Hovnatan Avédikian** apporte un nouveau souffle. Par sa démarche, son naturel, ses attitudes, il symbolise la nouvelle génération. Cependant Marc Antoine parvient à retourner la situation : les Romains conspuent les conjurés et regrettent César.

Les mouvements de scène – qui débordent la scène –, procédé déjà ancien maintenant, prennent le public à témoin et la lumière est mise à profit pour renforcer les hésitations, les tergiversations, les décisions. Les rôles de femmes, peu nombreux, sont interprétés de façon magistrale, surtout par la merveilleuse Isabelle Siov (Portia) épouse de Brutus.

Un spectacle original qui permet de voir ensemble Serge Avédikian et Hovnatan Avédikian.

Une première à voir !

A.T. Mavian ◀

* Voir agenda.

Hovnatan (Marc Antoine) et Serge Avedikian (César)

Caligula, de même dans la scène du complot qui poignarde César. Sa mort est plus que « théâtrale » une mort très longue et lente, bruyante pour souligner la trahison, l'hypocrisie des anciens amis. Cassius et Brutus qui vont tuer au nom de la démocratie restent un peu mous dans leur rôle de futurs gouvernants, et ne parviennent pas à nous convaincre. Puis apparaît Marc Antoine, fils spirituel de Jules César.

Bulletin d'abonnement

Oui, je souhaite recevoir *Achkhar* chaque quinzaine

Nom Prénom

Adresse

Code postal Ville

TARIFS

France 6 mois (11 n°) : 35 € – 1 an (22 n°) : 68 € – Soutien : 110 €

Etranger 85 € pour 1 an par virement (100 € par chèque)

par chèque bancaire ou postal à l'ordre de SARL NAREK

par virement IBAN à FR52.20041000 0123 9745 3H02 038 — BIC PSSTFRPPPAR (depuis l'étranger)

Merci de libeller et adresser votre règlement à : Société Narek (Achkhar) – 6, cité du Wauxhall, 75010 Paris

Panorama de la littérature et de la musique arméniennes du XIXe siècle

Le Révérend Père Komitas (1869-1935)

Figure emblématique du Panthéon arménien, le Révérend Père Komitas, de son nom de baptême Soghomon Soghomonian, est l'objet d'une littérature abondante. Il est toujours d'une grande actualité. Son œuvre musicale aurait suffi à le rendre immortel, mais sa longue souffrance, conséquence de sa déportation, en a fait une légende et un symbole du calvaire vécu par le peuple arménien.

Soghomon Soghomonian

Il est né le 26 septembre 1869, à Kutahya en Asie Mineure. Son père est natif de cette ville, sa mère de Brousse. Son père et son oncle Haroutioun étaient chantres à l'église Saint Théodore. Après la mort de ses parents, sa grand-mère maternelle, Mariam, s'est occupée de lui. En 1881, l'archimandrite Kévork Tertsakian devait se rendre à Etchmiadzine pour y être ordonné évêque. Le Catholicos avait demandé qu'il amène avec lui un jeune orphelin pour étudier au séminaire Kevorkian d'Etchmiadzine. Parmi vingt élèves, Soghomon fut choisi.

« On le présenta au Catholicos Kévork IV qui, s'adressant à Soghomon, lui posa une question en arménien. L'enfant lui répond en turc. Le Catholicos s'indigne et le réprimande durement.

Qu'es-tu donc venu faire ici ? N'est-ce pas pour apprendre l'arménien que tu m'as fait venir à Etchmiadzine, interroge audacieusement l'enfant ? Alors que sais-tu faire ? Je sais chanter. L'enfant chanta... Il chanta un charagan (hymne religieux) et les larmes jaillirent abondantes aux yeux de l'auguste vieillard. Celui-ci ordonna de confier Soghomon aux grands élèves pour qu'il apprenne l'arménien le plus rapidement possible. » (Frédéric Macler, 1917)

Soghomon suivit les cours du séminaire, de 1882 à 1893, il profitait de ses congés scolaires et de ses moments de liberté pour prendre de plus en plus contact avec le peuple arménien et étudier sur place les chants populaires. En 1892, de passage à Kuthaya, il recueillit auprès de sa famille et leurs voisins une soixantaine de chants en langue turque composés par ses parents.

A Constantinople il transcrit des chants anciens d'Agn. Lors d'une rencontre avec le rédacteur du journal « Hayrénik » il lui apprend qu'il a déjà transcrit plus de 200 chants et que ses travaux sur les neumes anciens de la liturgie arménienne sont très avancés.

En 1893, le Catholicos Khrimian Hayrig le nomme

professeur de musique du séminaire à la place de K. Kara-Mourza. Un mois plus tard, le nouveau professeur dirige pour la première fois à quatre voix le « Hayr mër » (Notre père) dans la cathédrale d'Etchmiadzine.

Dès 1894, il publie dans le journal *Ararat*, une première étude sur la musique religieuse arménienne. Une année plus tard, le diacre Soghomon Soghomonian est ordonné prêtre sous le nom de Komitas.

Komitas Vartabed

Komitas souhaite étudier au conservatoire de Tiflis. En 1895, il fait la connaissance de Magar Ekmalian qui propose de l'aider : « En ce moment, j'étudie (gratuitement) auprès de Magar Ekmalian, la musique, l'harmonie, la pédagogie et la composition et ce jusqu'au mois de mai. Je participe également au chœur de l'école dirigé par Magar Ekmalian pour étudier également la direction de chœur et le chant. »

Komitas, qui a le désir de perfectionner ses connaissances musicales obtient le soutien du grand mécène Alexandre Mantacheff pour étudier à Berlin. En 1896, le directeur du Conservatoire Imperial, le célèbre violoniste Joachim l'orienta vers Richard Schmidt qui accepte de le prendre comme élève privé.

« Bien que je joue déjà du piano, j'ai tout recommencé pour établir des bases solides. En même temps, inscrit à l'Université Friedrich Wilhelm en philosophie, j'ai eu comme professeurs F. Pélernan, O. Flacher, K. Friedlender. »

En 1899, Komitas rentre à Etchmiadzine, retrouve ses fonctions. Responsable du chœur de la Cathédrale d'Etchmiadzine, il reprend sa collecte des chants arméniens :

« Je suis allé au monastère de Haridj (région de Chirag) C'était lors des fêtes de la Transfiguration ; des pèlerins en foule étaient arrivés. Les jeunes paysannes, les nouvelles mariées et les garçons dansent, improvisent des chansons et chantent... J'étais déjà sur le toit dallé du bâtiment, crayon et papier à la main. »

Komitas commence à être connu, sa conférence de Berlin sur la musique arménienne a attiré l'attention du grand écrivain et poète Archag Tchobanian installé à Paris. Ils se rencontrent à Paris en 1901. Pour Tchobanian, c'est une révélation ! Il écrit un article dithyrambique dans son journal *Anahid* : « L'un des moments les plus forts et inoubliables de ma vie restera le jour, où, pour la première fois, j'ai vu et entendu le Père Komitas. Il chanta, comme lui seul savait chanter. J'eus la révélation d'une force mystérieuse capable de jouer un rôle providentiel pour notre culture nationale. »

A Paris, Komitas retrouve le musicologue Pierre Aubry qu'il a connu en Arménie et rencontre Louis Laloy professeur à la Sorbonne.

Tiflis printemps 1902 : « Un ami prêtre m'apprend que le Vartabed Komitas arrive d'Etchmiadzine et souhaite faire notre connaissance. Il serait heureux de chanter pour nous. Je m'empresse de réserver la grande salle du nouveau conservatoire pour réunir quelques amis, nous

attendons avec impatience. Dans la salle obscure, le Vartabed, maigre et vêtu de noir, rentre sur scène et s'assied au piano dans un grand silence, pour la première fois, j'entends sa voix... Très vite des flots de larmes jaillissent de mes yeux tant et tant que notre ami, troublé par mon émotion intense, demande à Komitas de s'arrêter et lui dit : cela suffit, tu as tué notre amie. Ce jour-là, j'ai compris qu'il y avait "aussi" une musique arménienne et cela est lié à Komitas », (Marguerite Babaïan, cantatrice).

C'est à Paris que Komitas obtiendra une consécration internationale. A. Tchobanian et M. Babaïan mettent en œuvre toutes leurs relations artistiques et politiques parisiennes pour organiser un grand concert.

Paris, novembre 1906 : « Nous étions dans une grande activité pour la préparation du grand concert. Le R.P. Komitas me faisait travailler de nouvelles chansons, conseillait mon élève Mourounian et Chahmouradian. Il préparait les partitions pour les chœurs Lamoureux et bataillait pour leur faire prononcer l'arménien correctement. Pour ma sœur Chouchanig, pianiste, il arrangeait les Danses de Mouch. Le 1er décembre, la salle était comble, mais le Vartabed épuisé. Il est rentré sur scène avec son habit noir, a commencé à chanter *Diramayr*, pianissimo. Le public était figé, l'impression, impossible à relater. Les personnalités musicales m'ont raconté plus tard qu'elles n'avaient jamais ressenti une émotion musicale si profonde et intense. » (Marguerite Babaïan)

Dans le *Mercure Musical*, le 15 décembre 1906 : « Aucun de nous, sauf de très rares initiés, ne pouvait soupçonner les beautés de cet art qui n'est en réalité ni européen ni oriental, mais possède un caractère unique au monde de douceur gracieuse, d'émotion pénétrante et de tendresse noble » (Louis Laloy). Ce journal publiera de nombreux articles consacrés à la musique arménienne.

Komitas a réussi son objectif : « Avec ce concert j'avais comme projet de faire connaître au monde musical français la musique arménienne ». vingt ans après le premier concert de chant choral arménien de Tiflis, dirigé par Kara-Mourza, la musique arménienne est un art reconnu par les milieux musicaux européens.

(à suivre)

Alexandre Siranossian ◀